

Ἡ πόλις τῶν Σάρδεων ἔκειτο 25 περίπου μίλια πρὸς δυσμάς τῆς Φιλαδέλφειας, εἰς τοὺς πρόποδας καὶ αὐτὴ τοῦ Τυβόλου ὅρους, καὶ ἥτο τοπάλαι μητρόπολις τῆς Λυδίας. Ἡ ἔκκλησια τῶν Σάρδεων εἶχεν ὄνομα διτὶ ἔζη, ἀλλ᾽ ἥτο νεκρά, Ἀποκ. γ'. 1, καὶ ἡ λυγή της ἐκινήθη τῷροντι ἀπὸ τὸ τόπον της, διότι ἀλλο δὲν μένει εἰς τὴν θέσιν τῆς ποτὲ λαμπρᾶς ταύτης πόλεως παρὰ διῆγα ἐρείπια ἐκ τούτων δὲ διακρίνονται δύο· τὸ ἐν φέρει τὸ δύνομα ἐγκυτορίων τοῦ Κροίσου, τὸ δὲ ἀλλο ναοῦ τῆς Κυθήλης.

Τὰ Θυάτειρα, νῦν Τουρκιστὶ Ἀχ Χιστάρ, ἀπέγουν τριάκοντα περίπου μίλια ἀπὸ τὰς Σάρδεις πρὸς βορρᾶν. Ἡ πόλις αὐτῇ ἥτο πατρὶς τῆς Λυδίας, ἡτις εἰς τοὺς Φιλίππους ἐπίστευσεν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου. Πράξ. ιστ'. 14. καὶ ἔκει ἥτο μίλια ἀπὸ τὰς ἐπτὰ ἐκκλησίες. Ἀποκ. β'. 18-20.

Πόλεις τῆς Λυδίας ἡσαν προσέκτι ἡ πρὸς Σιπύλῳ Μαγνησία, ἡ Μητρόπολις μετεξὺ Σιμύρης καὶ Ἐρέσου, ἡ Κολοφὼν ἐπὶ τῆς Θαλάσσης καὶ ὅρῃ μακρὰν τῆς Ἐφέσου, ἡ πρὸς Μαιάνδρῳ Μαγνησία, αἱ Τράλλεις, πρὸς τῶν ὁποίων τὴν ἐκκλησίαν ἔγραψεν ὁ ιερὸς Ἰγνάτιος μίλια ἐπιστολὴν ἡτις σώζεται, αἱ Κλαζομεναὶ, καὶ ἄλλαι.

Νῆσοι σημαντικαὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Λυδίας ἡσαν ἡ Χίος καὶ ἡ Σάμος. Αυφότεραι ἀναφέρονται εἰς τὴν Θαλάσσην πολλοῖς τοῦ Ἀπ. Παύλου, Πράξ. κ'. 15. ἀλλ᾽ ἐνταῦθι δὲν ἀπαιτεῖται λεπτομερῆς περιγραφῆς αὐτῶν.

(12.) ΜΥΣΙΑ.

Μυσία ὀνομάζετο τὸ βορειοδυτικὸν μέρος τῆς κυρίων Ἀσίας. Συμπεριλαμβάνουσα δὲ τὴν Τρωάδα καὶ τὴν Αἰολίδα, συνώρευε πρὸς μὲν βορρᾶν μὲ τὸν Ἐλλήσποντον καὶ τὴν Προποντίδα, πρὸς δὲ ἀντοτάλας μὲ τὴν Βιθυνίαν, πρὸς νότον μὲ τὴν Λυδίαν, καὶ πρὸς δυσμάς μὲ τὸ Αἴγαίον πέλαγος.

Τὴν Μυσίαν διῆλθεν δ' Ἀπ. Παῦλος, καὶ ἀπὸ τὴν Τρωάδα μετέβη εἰς τὴν Μαχεδονίαν. Πράξ. ιστ'. 7-10.

Πόλεις τῆς Μυσίας ἀναφερόμεναι εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην εἶναι αἱ ἔξης:

Ἡ Τρωάς (Πράξ. ὡ. ἀνω, Β'. Κορ. θ'. 12, Β'. Τιμ. δ'. 13), νῦν Ἐσκί Σταμπούλ, πόλις παραθυλάσσιος, 10 περίπου μίλια πρὸς δυσμάς τῆς ἀργαίας Τρωάς. Καὶ ἡ περὶ τὴν Τροίαν ἐπαργίᾳ θλη ἐλέγετο Τρωάς.

Ἡ Ἀσσος, ἐπὶ τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου καὶ ἀντικρὺ τῆς Λέσβου νήσου, καὶ 15 περίπου μίλια πρὸς νότον τῆς Τρωάδος. Τὸν δρόμον τοῦτον διῆλθεν δ' Ἀπ. Παῦλος πεζός, καὶ ἐπειθισθη πάλιν εἰς τὸ πλοῖον εἰς τὴν Ἀσσον. Πρ. κ'. 13.

Τὸ Ἀδραμυττιον, πλήσιον εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄμωνύμου κόλπου. Εἰς πλοῖον Ἀδραμυττὴν ἐπιβὰς δὲ Παῦλος ἐπλευσεν ἀπὸ τὴν Καισάρειαν τῆς Συρίας ἔως εἰς τὰ Μύρα τῆς Λυδίας, διέειν πρὸς τὴν Ρώμην διὰ νὰ κριθῇ ἔμπροσθεν τοῦ Καισαρος. Πρ. κ'. 2-5.

Ἡ Πέργαμος, πλήσιον εἰς τὸν Καίκιον ποταμὸν, εἶναι ἀξιομνημόνευτος ὡς δὲ τόπος ὅπου ἥτο μίλια ἀπὸ τὰς ἐπτὰ ἐκκλησίες τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἐκεῖ εἰσεγέρθησεν ἡ βδελυκτὴ τῶν Νικολαϊτῶν αἵρεσις, δι' ἣν καὶ ἡλέγγθη διὰ τοῦ Κυρίου. Ἀποκ. θ'. 14-15.

Ἀντικρὺ τῆς Μυσίας κείται ἡ Λέσβος, μεγάλη καὶ σημαντικὴ νῆσος, μὲ πρωτεύουσαν πόλιν τὴν Μιτυλήνην, Πράξ. κ'. 11, διεν καὶ ἡ νῆσος καλεῖται τὴν σήμερον Μιτυλήνη.

II. Ρ***

Ο πρωτολογῶν εἰς τὴν κρίσιν του φαινέται δίκαιος ἀλλ' ὁ ἀντίδικός του ἔρχεται, καὶ τὸν ἔξελέγχει.

Η ΕΝ ΕΛΛΑΣΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ.

Η ΠΟΣΟΤΗΣ τῶν ἀμέσων καὶ ἐμμέσων φόρων, δισους κατὰ νόμον εἰσέπραττον οἱ Ρωμαῖοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων, πιθανὸν ὅτι δὲν ὑπερέβαινεν δισους ἐπλήρων εἰς τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν κυβερνήσεις ἐπὶ τῆς ἀνέξαρτησίας των. Ἀλλὰ μικρὰ ποσότης φόρων, αὐθαιρέτως ἐπιβαλλομένων, ἀδίκιας εἰσπραττομένων, καὶ ἀκρίτως δαπανωμένων, καταβαρύνει τοὺς πόρους τοῦ λαοῦ μᾶλλον ἢ ἀμετροὶ δασμοὶ, δρθῶς διανεμόμενοι καὶ φρονίμως ἔξοδευόμενοι. Τὰ πλούτη καὶ οἱ πόροι τῆς Ἐλλάδος ἡσαν μέγιστα καθ' ὃν χρόνον ἐκάτη πόλις ἀπετέλει ἴδιαίτερον κράτος, καὶ οἱ κάτοικοι ἐκάστης κοιλάδος εἶχον τὴν δύναμιν τοῦ μεταγειττεύσθαι τοὺς πληρονομένους ὑφ' ἐαυτῶν φόρους εἰς ἀντικείμενα τελοντα πρὸς βελτίωσιν τῆς ἰδίας αὐτῶν καταστάσεως. Ἡρχισε δὲ ἡ παρακυή τῆς χώρας, ἀφ' ἣς στιγμῆς ἡ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως συγκέντρωσις ἐνίσχυσε μίαν πόλιν νὰ οἰκειοποιήσαι καὶ δαπανᾷ τὰς προσόδους ἀλλας τινὸς εἰς τὰς χρείας ἡ πρὸς καλλωπισμὸν ἐαυτῆς· δῆλα δύμας τὰ δεινὰ ἀποτελέσματα τῆς συγκεντρώσεως δὲν ἔγειναν ἐπαιτιθητὰ εἰμὴ ἀφοῦ ἀλλογενεῖς ἡρχισαν νὰ φορολογῶσι τὴν Ἐλλάδα. Ὁτε τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα ἐμβάζοντο εἰς τὴν Ρώμην, δυσκόλως ἐπείθοντο οἱ ἀπόντες κυβερνῆσαι περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ δαπανηθῇ ἀργύριον ἐπὶ δρόμου, λιμένος, ἡ υδραγωγοῦ, διστις εἶχε σχέσιν πρὸς τὰ Ρωμαϊκὰ συμφέροντα. Καὶ ἀν ἐτέρετο ἡ Ρωμαϊκὴ κυβερνήσεις καθ' ὅλην τὴν ἀκρίβειαν τῆς δικαιοσύνης, ἐπρεπε καὶ τότε νὰ ὑποφέρῃ ἡ Ἐλλὰς ἐκ τῆς ἔξουσίας της· ἀλλ' ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ διαχθορά τῆς, μετὰ τὴν ἐναρξην τῶν ἐκφυλίων πολέμων, ἡσαν ἀπειρίοιστοι. Αἱ ἔκτακτοι πληρωματι, αἱ εἰς τὰς ἐπαργίας ἐπιβαλλόμεναι, ταχέως ἔξισισθησαν μὲ τοὺς κανονικοὺς καὶ νομίμους φόρους, καὶ συνέβαινε μάλιστα νὰ ὑπερβῶσιν αὐτούς. Οικιέρων παρέγει τρανὰ δείγματα τῆς ἀδικίας καὶ ἀρπαγῆς τῶν ἀνθυπάτων, καὶ μέτρα ποτὲ δὲν ἐλήφθησαν πρὸς πειροισμὸν τῆς πλεονεξίας των ἔως τῶν χρόνων τοῦ Αύγουστου. Μόγον λοιπὸν τῆς ὑπὸ τὴν αὐτοκρατορίαν οἰκονομικῆς διοικήσεως τῶν Ρωμαίων ἐν Ἐλλάδι δύναται νὰ δοθῇ ἀκριβής τις εἰκόνων.

Μέχρι τῶν γρόνων τοῦ Αύγουστου, οἱ Ρωμαῖοι εἶχον δικτηρήσει τὰ στρατεύματα των ἀρπάζοντες καὶ διασκορπίζοντες τοὺς θησαυροὺς, τοὺς ἐν διατήματι πολλῶν αἰώνων συσταρευμένας ὑφ' ὅλων τῶν ἔθνων τῆς οἰκουμένης. Ὁτε δὲ ἡ πηγὴ αὐτὴ τοῦ πλούτου ἐξέλιπεν, εὑρέθη ἡναγκασμένος δὲ Αύγουστος νὰ ζητήσῃ τακτικοὺς πόρους πρὸς διατήρησιν τοῦ στρατοῦ. «Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις,

ἔξηλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὔγουστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.»* Ὄλόκληρος ἡ αὐτοκρατορία τακτικῶς ἐπεθεωρήθη, καὶ δ ἔγγειος φόρος ἐπετέθη κατὰ τὴν γενομένην ἐκτίμησιν τοῦ ἐκ παντὸς εἶδους ἴδιοκτησίας ἐτησίου εἰσօδηματος. Ἐπεβλήθη δὲ καὶ κεφαλικὸς φόρος ἐφ' ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν, ὃσοι δὲν ἐπλήρονον ἔγγειον φόρον.

Οἱ συνήθεις ἐπαρχιακοὶ φόροι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἦσαν δ ἔγγειος οὗτος φόρος, γενικῶς συμποσούμενος εἰς τὸ δεκατημόριον τῶν προϊόντων, καίτοι, εἰς τινὰς περιστάσεις, ἀναβαίνων εἰς τὸ πέμπτον, εἰς ἄλλας δὲ πίπτων εἰς τὸ εἰκοστόν. Ἐξετιμάτο δμως διὰ τινὰς ἐνιαυτοὺς, καὶ ἐπληρόνετο ἐτησίως εἰς ἀργύριον. Τοῦτον ἐμποροῦμεν νὰ δεχθῶμεν ως τὸν γενικὸν κανόνα, καίτοι ὑποκείμενον εἰς ἔξαιρέσεις. Οἱ ὑπήκοοι τῆς αὐτοκρατορίας ἐπλήρων καὶ φόρον ἐπὶ βοσκημάτων, καὶ διάφορα τελωνιακὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ τῆς ἔξαγωγῆς, ἀτινα εἰσεπράττοντο καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν μετακομίζομένων πραγματειῶν. Ἐν Ἑλλάδι, αἱ ἐλεύθεραι πόλεις ἐφύλαττον προσέτι τὸ δικαιώμα τοῦ ἐπιβάλλειν εἰς τοὺς πολίτας τοπικοὺς δασμούς. Ἐγίνοντο δὲ καὶ συνεισφοραὶ βρωσίμων καὶ χειροτεχνημάτων πρὸς διατροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν τοῦ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σρατοῦ. Ἀκόμη καὶ ὑπὸ τὸν Αὔγουστον, δστις προσωπικῶς ἐδόθη εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους, ἐτόλμων οἱ ἀνθύπατοι καὶ οἱ ἔπαρχοι νὰ καταχρῶνται τῆς θέσεως των πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς πλεονεξίας των. Ὁ Λικίνιος ἐπεσύρευσεν ἀμετρα πλούτη ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ Τιβέριος ἐνόησεν δτι τὸ βάρος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ φορολογικοῦ συστήματος κατεπίεζεν ὑπὲρ τὸ δέον τὰς ἐπαρχίας, καὶ ἐπέπληξε τὸν νομάρχην τῆς Αιγύπτου δτι ἐπεμψεν ἀδροτάτην ποσότητα εἰς τὴν Ῥώμην,— ἐκ τούτου συμπεράνας δτι εἶγεν ἐπιβάλλειν εἰς τὴν ἐπαρχίαν δυσβαστάκτους φόρους. Καὶ μόνον δὲ τὸ δτι νομάρχης εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ αὐξάνειν ἢ ἐλαττόνειν τὴν ποσότητα τῶν εἰς τὸ ταμείον ἐμβαζομένων χρημάτων ἀκεῖ νὰ καταδικάσῃ τὴν αὐθαίρετον φύσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως. Ὁ αὐτοκράτωρ εἶπεν εἰς τὸν νομάρχην, δτι ὁ καλὸς ποιμὴν ὀφείλει νὰ κείῃ, οὐλ νὰ ἐκδέρῃ τὰ πρόσβατά του. Ἀλλὰ ποτὲ ἡγεμόνες δὲν ἔκαμαν ὅρθιον ὑπολογισμὸν τῆς ποσότητος τῶν φόρων, δσους οἱ ὑπήκοοι των ἡδύναντο ὠφελίμως νὰ πληρούνωσιν δὲ τὸν Διβέριος ἔλαβε μάθημα περὶ τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς αὐτοκρατορίας του παρὰ τοῦ Βάττα, βασιλέως τῆς Δαλματίας, δστις, ἐρωτηθεὶς τὸ αἴτιον ἀνταρσίας τινὸς, «Τὸ δεινὸν,» ἀπεκρίθη, « προῆλθεν ἐκ τοῦ δτι ὁ αὐ-

τοκράτωρ στέλλει λύκους νὰ φυλάττωσι τὰ ποίμνια του ἀντὶ ποιμένων.»

Ἡ Ῥωμαϊκὴ κυβερνησὶς συστηματικῶς ἐξῆτει νὰ μεταφέρῃ ὅλα τὰ μετρητὰ τῶν ὑπηκόων της εἰς τὸ ταμείον τῆς ἐπικρατείας. Ἡ πόλις τῆς Ῥώμης ἀπερόσφα τὸν πλοῦτον ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ πρὸς διατήρησιν τῶν πολιτῶν αὐτῆς, ἐξ ὧν μέρας ἐτρέφοντο ἀργοὶ ὑπὸ τῶν δημοσίων προσόδων, ἐπτῶχευσεν ὅλοκληρος ἡ αὐτοκρατορία. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ σφετερίζεσθαι τὸν πλοῦτον ὄπουδήποτε ἥδυνατο νὰ εὑρεθῇ ἡτο τὸ δεσπόζον αἰσθημα εἰς τὴν προσωπικὴν πολιτικὴν τῶν αὐτοκρατόρων, ως καὶ τῶν ἀνθυπάτων. Οἱ νομάργαι ἐπλούτιζον ἔκατονς γυμνόνοντες τοὺς ὑπηκόους των, οἱ δὲ αὐτοκράτορες ἐπλήρουν τὰ ταμεία των, προσάπτοντες εἰς τοὺς γερουσιαστὰς ἐγκλήματα, ἀτινα ἐτιμωροῦντο μὲ δήμευσιν περιουσίας.

“Οτε δὲ Μέγας Ἀλέξανδρος ὑπέταξε τὴν Ἀσίαν, οἱ θησαυροὶ οὓς διεσκόρπισεν ηὕκησαν τὸ ἐμπόριον τοῦ κόσμου, ἐθημιούργησαν νέας πόλεις, καὶ διέδωκαν τὸν πλοῦτον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει. Οἱ Ῥωμαῖοι συνήγαγον πολὺ μεγαλήτερα πλούτη ἀπὸ τὰς κατακτήσεις αὐτῶν παρ’ ὁ Ἀλέξανδρος, καθὸ πολὺ ἀρπακτικῶτεροι ἀλλ’ εἰς ἄγροικον κοινωνικὴν κατάστασιν εὑρισκόμενοι περὶ τοὺς χρόνους τῶν πρώτων μεγάλων αὐτῶν ἐπιτυχιῶν, δὲν κατενόησαν δτι διὰ τῆς ἀπαγωγῆς ἡ καταστροφῆς ὅλου τοῦ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις χρηματικοῦ κεσαλάτου ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐλαττώσωσιν ἐπὶ τέλους τὰς ἰδίας αὐτῶν προσόδους. Ἀπίστευτος δτον ὁ πλοῦτος, ὁ ἀπαγθεὶς ἐκ τῶν ὑπὲρ Ἐλλήνων κατοικουμένων χωρῶν διότι οἱ Ῥωμαῖοι διήρπαζον τοὺς ἡττηθέντας, ως οἱ Ἰσπανοὶ ἐλασυραγώγησαν τὸ Μεξικὸν καὶ τὴν Περουσίαν, καὶ μετεχειρίζοντο αὐτοὺς ως οἱ πρώτην κρατοῦντες ἔκυβερνων τὴν Ἑλλάδα. Τὰ πλούτη δσα αἰώνες βιομηχανίας εἶχον ἐπισωρεύσειν εἰς τὰς Συρακούσας, τὸν Τάραντα, τὴν Αίτωλίαν, Μακεδονίαν, καὶ Κόρινθον, καὶ αἱ ἀμετροὶ ποσότητες αἱ εὑρεθεῖσαι εἰς τὰ ταμεῖα τῶν βασιλέων τῆς Κύπρου, Περγάμου, Συρίας, καὶ Αιγύπτου, μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ἀναλίσκοντο κατὰ τρόπουν ὥστε ἐγχρησίμευον ως βραβεῖα διὰ τὴν ἀμέλειαν τῆς γεωργικῆς. Διεσκορπίζοντο εἰς τὴν μισθοδότησιν πολυχρίθμου στρατοῦ, εἰς τὴν διατροφὴν ἀργοῦ πλήθους, ἀποσυρομένου τοιουτοτρόπως ἐκ παντὸς παραγωγικοῦ ἐπιτηδεύματος, καὶ εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ οἴκου τοῦ αὐτοκράτορος, τῶν γερουσιαστῶν, καὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀπελευθέρων. Καθ’ ὅλην τὴν ἐπικράτειαν ἔγεινεν ἐπαισθητὴ ἡ συνέπεια τῶν διατάξεων, αἵτινες ἐνηργοῦντο διὰ νὰ προμηθεύηται ἡ Ῥώμη ἀπὸ σῖτον, καὶ αἵτινες καιρίως ἔβλαπτον τὴν εὐημερίαν τῶν ἀπωτάτων ἐπαρχιῶν. Ἀνάγκη δὲ νὰ σημειώσωμεν αὐτὰς, διὰ νὰ ἐννοήσω-

* Κατὰ Λουκᾶν, β'. 1.

μεν ἐντελῶς τὸ οἰκονομικὸν σύστημα τῆς αὐτοκρατορίας.

Οἱ πολῖται τῆς Ῥώμης ἐτρέφοντο ὑπὸ τοῦ κράτους, ἐὰν δὲν ἡδύνατο νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς ἐπὶ κερδὲς ἐνασχόλημα. Ἀμετρος ποσότης σίτου διενέμετο τοιουτοτρόπως, δῆτις ἐλαμβάνετο ὡς φόρος ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ Καΐσαρ εὑρῆκε τριακοσίας εἴκοσι χιλιάδας ἀνθρώπων οἵτινες ἐλάμβανον τὴν δωρεὰν ταύτην. Ἀληθεύει μὲν δὴ αὐτὸς ἡλάττωσε τὸν ἀριθμὸν εἰς τὸ ἥμισυ. Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ σίτου ἐλαμβάνετο ἐκ τῆς Σικελίας, Ἀφρικῆς, καὶ Αἰγύπτου. Ἡ διαινομὴ δὲ αὕτη ἐνίσχυε τοὺς πένητας νὰ ζῶσιν ἐν ἀργίᾳ, καὶ ἦτον ἀφ' ἔχυτῆς ἐπιβλαβεστάτη εἰς τὴν βιομηχανίαν ἀλλ' ἡ Ῥωμαϊκὴ κυβέρνησις ἐλαβεὶ καὶ ἄλλο μέτρον, διεργάζεται τὴν καλλιέργειαν τῆς περὶ τὴν Ῥώμην χώρας ἀνωρελῇ εἰς τοὺς ἴδιοκτήτας. Μεγάλην ποσότητα ἐδάπανα ἐτησίως ἡ πολιτεία ἀγοράζουσα σίτον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, δῆπου ἦτον εὐωνότατος, καὶ μετακομίζουσα αὐτὸν εἰς τὴν Ῥώμην, δῆπου ἐπωλεῖτο εἰς τοὺς ἀρτοποιοὺς εἰς προσδιωρισμένην τιμήν. Ἀπενέμετο δὲ καὶ δωρεά τις πρὸς τοὺς ἴδιαιτέρως τὸν σίτον εἰσάγοντας, διὰ νὰ ἥναι δῆσον τὸ δυνατὸν ἀρθρονος. Τοιουτοτρόπως, ἔξωδεύετο μεγίστη ποσότης ἵνα διατηρῆται εὐωνος ὁ ἀρτος εἰς πόλιν, δῆπου διάφοροι περιστάσεις συνέτεινον νὰ κάμνωσιν αὐτὸν ἀκριβόν. Τὸ παράδοξον τοῦτο σύστημα τοῦ μηδενίζειν τὰ κεφάλαια, καὶ ἀρανίζειν τὴν γεωργικὴν καὶ βιομηχανίαν, ἦτο τόσον βαθέως ἐξῆιζωμένον εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν διοίκησιν, ὡς δροιαι διαινομαὶ σίτου συνεστήθησαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Ἀλεξάνδρειαν, καὶ εἰσήχθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δῆτε ἡ πόλις αὕτη ἔγεινεν ἡ πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας.

Οὐδὲν θαῦμα δῆτι ἡ Ἑλλὰς δεινῶς ὑπέφερεν ὑπὸ κυβέρνησιν ἐξίσου τυραννικὴν εἰς τὴν διαγωγὴν της, καὶ ἄδικον εἰς τὴν νομοθεσίαν της. Εἰς πᾶν σχεδὸν τυῆμα τῶν δημοσίων ὑποθέσεων τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας ἀντέκειντο εἰς τὰ τοῦ λαοῦ ἀκόμη καὶ δῆτε ὁ νόμος ἦτον ἐπιεικῆς κατὰ τὸ γράμμα, ἐνηργεῖτο δγληρῷ καὶ τυραννικῷ τρόπῳ. Τὰ τελωνιακὰ τῆς Ῥώμης δικαιώματα ἦσαν μέτρια, συνιστάμενα ἐκ δασμοῦ πέντε τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν ἔξαγομένων καὶ εἰσαγομένων. "Οπου δὲ τὰ τελωνιακὰ δικαιώματα ἦσαν τόσον μικρά, τὸ ἐμπόριον ἔπειρε πν' ἀνθῆ· ἀλλ' ἡ πραγματικὴ ποσότης ἡ ὑπὸ ἄδικον κυβέρνησιν εἰσπραττομένη οὐδένα φέρει λόγον πρὸς τὰ ὄνομαστικῶς πληρονόμενα. Οἱ Ῥωμαῖοι περιεφρόνουν τὸ ἐμπόριον· ἔθεωρουν τοὺς ἐμπόρους ὡς δλίγον τῶν πλάνων διαφέροντας, καὶ ἐσυμπέραινον δῆτι πάντοτε αὐτοὶ εἶχον τὸ ἄδικον, δῆτε ἐκήτουν ν' ἀποφύγωσι πληρωμὴν τινα εἰς τὴν κυβέρνησιν. Αἱ

εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Μεσογείου ἐπαρχίαι κατοικοῦνται ὑπὸ ἐμπορικοῦ πλήθους. Αἱ χρεῖαι πολλῶν μερῶν δύνανται μόνον διὰ θαλάσσης νὰ ἀναπληρώνται· καὶ ἐπειδὴ αἱ διάφοροι ἐπαρχίαι καὶ μικραὶ ἀνεξάρτητοι πολιτεῖαι ἔχωρίζοντο πολλάκις διὰ διπλῆς σειρᾶς τελωνείων, ή ὑπαρξίες τῶν κατοίκων πολλάκις ἔξηρτάτο ἀπὸ τοὺς ἐπὶ τῶν προσόδων ὑπαλλήλους. Τὰ εἰς τὴν Ῥώμην πληρωτέα τελωνιακὰ δικαιώματα συνήγοντο ὑπὸ ἐνοικιαστῶν, οἵτινες εἶχον ἐκτεταμένας δυνάμεις, καὶ εἰδικὸν δικαστήριον πρὸς ἴσχυροποίησιν τῶν ἀπαιτήσεων των· δῆθε ἦσαν κραταιοὶ τύραννοι εἰς δλας τὰς περὶ τὸ Αἴγαιον χώρας.

Ο συνήθως δασμὸς ἐπὶ τῆς μεταφορᾶς πραγμάτειῶν ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν ὀνέδαινεν εἰς δύο ἥμισυ τοῖς ἑκατὸν· ἀλλ' εἰδὴ τινὰ πραγματειῶν ὑπεβάλλοντο εἰς φόρον ἐνὸς δγδόου, δῆτις φαίνεται δῆτι εἰσεπράττετο δῆτε τὸ ἐμπόρευμα πρῶτο εἰσήρχετο εἰς τὴν Ῥώμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν.

Αἱ ἐπαρχίαι καὶ συνεσφοραὶ κατεβάρυνον τοσοῦτον τοὺς Ἕλληνας, δῶν οἱ γενικοὶ φόροι. Ἡ δαπάνη τοῦ οίκου τῶν ἀνθυπάτων ἦτο μεγίστη· αὐτοὶ δὲ εἶχον καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ προσδιορίζειν τὰ χειμάδια τῶν στρατιωτῶν εἰς δροιασδήποτε πόλεις ἔκρινον εὐλογὸν. Ἡ δύναμις αὕτη καθίστατο ἐπικερδὲς μέσον τοῦ ἐκβιάζειν ἀργύριον ἀπὸ τὰς πλουσίας περιοχάς. Οἱ Κικέρων ἀναφέρει δῆτι ἡ νῆσος Κύπρος ἐπλήρων διακόσια τάλαντα,—ὑπὲρ τὸ ἐν ἐκατομμύριον δραχμῶν ἐτησίως,—πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ βάρους τούτου. Ἡ δύναμις τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτρόπων, τῶν ἐπιφορτισμένων νὰ συνάγωσι τὰς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκτάκτους συνεισφοράς, ἦτον ἀπεριόριστος. Συνήθης δὲ ποιηῇ διὰ τὴν παραβίασιν τῶν περὶ τοῦ εἰσοδήματος νόμων, ἦτον ἡ δήμευσις—ποιηῇ ἥτις μετετρέπετο ὑπὸ τῶν φορολόγων εἰς συστηματικὸν μέσον ἀρπαγῆς. Ἡ τοκογλυφία κατέστη ταχτικὸν ἔργον, καὶ δι' αὐτῆς ἥναγκαζόντο οἱ ἴδιοκτῆται νὰ πωλῶσι τὴν περιουσίαν των· πολλοὶ δὲ καὶ ἐνήργοντο εἰς τὰ δικαστήρια, μύνον διὰ νὰ καταδικάζωνται εἰς πρόστιμα, καὶ νὰ ὑποπίπτωσιν οὕτω εἰς χρέη. Ἡ παρὰ τοῦ Αὐγούστου ἐνεργηθεῖσα σύστασις ταχυδρομείων διὰ τὴν μεταβίβασιν στρατιωτικῶν διαταγῶν, ἀντὶ ναγένη βαθμηδὸν δημόσιν εὔεργέτημα, μετετράπη ταχέως εἰς βάρος πρὸς τὰς ἐπαρχίας. Ἡ στρατολογία ἦτον ἀλλη πηγὴ καταχρήσεων. Ἐγαρίζοντο δὲ καὶ προνόμια καὶ μονοπώλια εἰς ἐμπόρους καὶ ἐργοστασίαρχας· ἡ βιομηχανία ἐπαρχίας δλοκλήρου ἐξηφανίζετο, ὡστε νὰ συναχθῇ ποσότης ἀργυρίου δι' αὐτοκράτορα ἡ εύνοούμενον καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Τραϊανὸν εὐρίσκομεν ἐνθαρρύνοντα τὸν δόλον διὰ μονπωλίου.

Αἱ ἐλεύθερα πόλεις, καὶ αἱ σύμμαχοι πόλιτεῖαι, ἡδικοῦντο ὅχι δὲ λιγώτερον τῶν ἐπαρχιῶν, καίτοι ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν δυνάμεναι πολλὰ βάρη δημόσια ν' ἀποφεύγωσιν. Οἱ χρυσοὶ στέφανοι, οἱ ἄπαξ διθέντες παρὰ πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν ὡς μαρτύριον εὐγνωμοσύνης μετετράπησαν εἰς βεβιασμένον δῶρον, καὶ τέλος ἀφηροπάζοντο ἐν εἴδει φόρου προσδιωρισμένης ποσότητος.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ κατ' εὐθεῖαν βάρους δλῶν τῶν δημοσίων χρηματολογιῶν, τὸ δεινὸν τρυζανεῖν ἔτι μᾶλλον ἡ τὸν Ῥωμαίων πολιτῶν ἀπαλλαγὴ τοῦ ἔγγείου φόρου, τῶν τελωνιακῶν δικαιωμάτων, καὶ τῶν δημοτικῶν συνεισφορῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας, τὰς ἐλευθέρας πόλεις, καὶ τὰς συμμάχους πολιτείας. Ἡ ἀτέλεια αὕτη ἐγέμιζε τὴν Ἑλλάδα ἐμπόρων καὶ τοκογλύφων, οἵτινες ἐπολιτογραφοῦντο χάριν κερδοσκοπίας, μόνον διὰ ν' ἀποφεύγωσι τὴν πληρωμὴν τῶν ἐπιτοπίων φόρων. Οἱ Ῥωμαῖοι ἀρχοντες εἶχον τὴν δύναμιν τοῦ χαρίζειν τὴν ἀτέλειαν ταύτην ἐπειδὴ δὲ συνείθιζον νὰ μετέχωσιν ἀπὸ τὰ κέρδη καὶ τῶν ἀπελευθερωθέντων ἀνδραπόδων των, οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ δύναται νὰ ὑπάρξῃ διὰ εἶχον τακτικὸν ἔργον τὸ ἐμπορεύεσθαι τὴν πολιτογράφησιν καὶ τοῦτο μάλιστα οὐκ δλίγον συνέτεινεν εἰς τὸ νὰ ἐπιταχύνῃ τὸν σλεθρὸν τῶν συμμάχων πολιτειῶν καὶ τῶν ἐλευθέρων πόλεων, ἀποστεροῦν αὐτὰς τῶν ἐπιτοπίων προνομίων καὶ εἰσοδημάτων αὐτῶν. Ὁτε δὲ Νέρων ἐπειθύμησε νὰ ἔλκνη τὴν εὔνοιαν τῶν Ἑλλήνων, ἔξετεινεν εἰς ἀπανταξαὶς αὐτοὺς τὸ προνόμιον τοῦ μὴ πληρόνεν τοὺς γενικοὺς φόρους· ἀλλ' ὁ Οὐεσπασιανὸς εὑρήκε τόσον ἀτάκτως ἔχοντα τὰ οἰκονομικὰ πράγματα τῆς αὐτοκρατορίας, ὥστε ἡναγκάσθη νὰ ἀνακαλέσῃ πᾶν προνόμιον ἀτελείας εἰς τὰς ἐπαρχίας δωργοῦν. Ἡ ἀρετὴ, εἰς τοὺς ἀρχαίους γρόνους τῆς Ῥώμης, ἐσήμαινε γενναιότητα· ἡ δὲ ἐλεύθερία, ἐπὶ Νέρωνος, ἐδήλου ἀπαλλαγὴν τοῦ φορολογεῖσθαι,—ἀσυδοσίαν. Τῆς ἐλεύθερίας ταύτης ὁ Οὐεσπασιανὸς ἀπεστέρησε τὴν Ἑλλάδα, τὸ Βυζάντιον, τὴν Σάμον, τὴν Ρόδον, καὶ τὴν Δυτίαν.

Ἡ τῶν Ῥωμαίων οἰκονομικὴ διαχείρισις μᾶλλον ἔβλαψε τὴν ἡθικὴν σύστασιν τῆς κοινωνίας παρὰ τὴν ὑλικὴν τοῦ τόπου εὐημερίαν. Διήρεσε τὸν πληθυσμὸν τῆς Ἑλλάδος εἰς δύο κλάσεις, τὴν μὲν συνισταμένην ἐκ τῶν δοσοῖς ἔχερον τὸν τίτλον Ῥωμαίων πολιτῶν,—τίτλον πολλάκις ὑπὸ τοῦ πλούτου ἀγοραζόμενον, καὶ ἐμπειριλαμβάνοντα τὸ δικαίωμα τοῦ μὴ φορολογεῖσθαι,—τὴν δὲ συνισταμένην ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες, ἔνεκα τῆς πενίας των, δὲν ἡδύναντο ν' ἀγοράσωσι τὸ φθονούμενον προνόμιον· καὶ οὕτως, ἐξ αὐτῆς τῆς πενίας των, ἡναγκάζοντο νὰ βαστάζωσι δλόκληρον τὸ βάρος τῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐπι-

τιθεμένων φόρων. Οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πένητες ἀπετέλουν οὕτω δύο τῆς κοινωνίας τάξεις, πάντη ἀποκεχωρισμένας.

Τὸ Ῥωμαϊκὸν σύνταγμα ἐνεπιστεύετο εἰς τὸν ἵπποτας τὴν διαχείρισιν τῶν προσόδων τοῦ κράτους. Αὐτοὶ ἐν γένει ὑπερετίμων τὸν πλούτον, ἀρ' οὖ καὶ δι βαθμός των οὔσιωδῶς ἔξηρτάτο. Τὸ κυριώτερον ἴδιωμα τοῦ χαρακτῆρός των ἦτον ἡ φιλαργυρία, καίτοι ὁ Κικέρων ἀρῆκε μεγάλους ἐπαίνους τῆς δικαιοσύνης των. Οἱ ἵπποται ὅχι μόνον ἐνήργουν ὡς φορολόγοι, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐνοικίαζον τὸν φόρους ἐπαρχίας τινὸς διὰ σειρὰν ἐνιαυτῶν, ὑποενοικιάζοντες μέρη αὐτῆς. Συνεκρότουν δὲ καὶ συντροφίας, αἵτινες ἐνοικίαζον τὰ τελωνιακὰ δικαιώματα, καὶ ἐνηγόρουν χρηματικὰ κεφάλαια εἰς δημόσια ἡ μερικὰ δάνεια. Η πολιτικὴ τῆς Ῥώμης ἦτον εύνοικὴ πρὸς αὐτοὺς, ἐνῷ τὰ ἴδια των πλούτη, καὶ ἡ δευτερεύουσα θέσις των ὡς πρὸς τὰ πολιτικά, προεφύλατον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ προσβολῶν. Εἶχε δὲ τὸ σῶμά των ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ τὴν δικαστικὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ δύναμιν, καὶ ἐπομένως οἱ ἵπποται ἦσαν οἱ δικασταὶ εἰς τὰς ἴδιας αὐτῶν ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.

Τοιουτορόπως οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν οἰκονομικῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι εύρισκοντο εἰς τοιαύτην ἡθικὴν θέσιν, ὥστε δυσκόλως ἡθελον εἰσθαι δίκαιοι φορολόγοι. Ἡ τοῦ Βρούτου ἀπόπειρα νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς ἐν Κύπρῳ Σαλαμινίους νὰ πληρώσωσι τόκον ἐπὶ τόκῳ πρὸς τέσσαρα τοῖς ἑκατὸν τὸν μῆνα, δεικνύει ὅτι ἡ πλεονέξια καὶ τὸ φιλάρπαγον δὲν ἐφαίνοντο ἀτιμα εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀριστοχρατίαν. Ὁτι ἐπωλεῖτο τὸ δικαίωμα τῆς πολιτογραφήσεως, διὰ ἀδικίας ἐνηργοῦντο οἰκονομικαὶ διατάξεις διὰ νὰ ὑποβάλλωνται εἰς πρόστιμα οἱ ἐναγόμενοι, καὶ νὰ κατατῶσιν εἰς δημέυσιν τὰ κτήματά των,—ταῦτα καὶ ἀλλα παραπλήσια ἐγκλήματα εἶναι πασίγνωστα· τὸ δὲ ἀποτέλεσμά των ἐμπορεῖ τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τοῦ διὰ εἰς μόνον πολίτης, ἐπὶ Αὐγούστου, εἴχε κατασταθῆντας ἴδιοκτήτης δλοκλήρου τῆς νήσου τῶν Κυθήρων, καὶ ἡδύνηθη νὰ φέρῃ τοὺς Αάκωνας εἰς ἐπανάστασιν διὰ τῆς δεινότητος τῶν καταχρήσεών του. Ὁμοιάζετο Ἰούλιος Εύρυκλῆς· ἀναφέρει δὲ τὰ περὶ αὐτοῦ ὁ Στράβων.

Οἱ ἐν Ἑλλάδι Ῥωμαῖοι πολιτεῖται ἀπέφευγον τὴν καταδυναστείαν τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτρόπων, οὐ μόνον καθὸ νόμῳ ἀπηλλαγμένοι τῆς πληρωμῆς τῶν ἐπαρχικῶν φόρων, ἀλλὰ καὶ καθὸ ἔχοντες τὰ μέσα τοῦ ὑπερασπίζεσθαι ἀπὸ τῆς ἀδικίας, διὰ τοῦ δικαιώματος τῆς τῶν δικῶν αὐτῶν μεταφορᾶς εἰς τὴν Ῥώμην δυνάμει τῆς ἐφέσεως. Ἐνεκα δὲ τῶν προνομίων τούτων ὑπερεπληρύθησαν ταχέως οἱ ἐν Ἑλλάδι Ῥωμαῖοι πολίται, οἱ εἰς τὸ ἐμπόριον ἐνασχολούμενοι.

Ίκανὸς ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς Ῥώμης ἦσαν παλαιόθεν ἔκδοτοι εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀλλ' ἡ κλάσις αὕτη οὐδέποτε ἀπήλαυσεν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τὸ δικαίωμα τῆς πολιτογραφήσεως. Μετώκουν δὲ πολυπληθεῖς εἰς δῆλας τὰς Ῥωμαϊκὰς ἐγκτήσεις· καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ὁρθῶς ἐκαλοῦντο Ῥωμαῖοι, καὶ ἀπελάμβανον παρὰ τῆς μητροπόλεως πλήρη τὴν ὑπεράσπισιν. Ἀκόμη δὲ καὶ οἱ κυρίως Ῥωμαῖοι πολεῖται ἦσαν τοσοῦτοι εἰς ἐποχὴν ὀψιμωτέραν, ὥστε ὅχι ὀλίγους νεοσυλλέκτους ἡδύναντο νὰ χορηγῶσιν εἰς τοὺς λεγεῶνας. Τοσοῦτον πλῆθος εὑρίσκετο ἐν τῇ Ἑλάσσονι Ἀσίᾳ, ὥστε ὁγδοήκοντα χιλιάδας ἐθνανάτωσεν δι Μιθριδάτης ὅτε ἤρχισε τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον, καὶ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀναμφιβόλως ἦσαν ἐμπόροι, πραγματευταὶ, καὶ ἀργυραμοιβοί. Οἱ Ἑλληνες ἐπὶ τέλους ἀπέλασθον τὸ δικαίωμα τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτογραφήσεως τόσον πολυπληθεῖς, ὥστε ὁ Νέρων

ἔκαμεν ἵσως ὅχι πολλὰ μεγάλην θυσίαν τῶν δημοσίων προσόδων, ὅτε ἐχάρισεν ἐλευθερίαν, τουτέστιν ἀτέλειον (ἀσυδοσίαν), εἰς ἀπαντας τοὺς Ἐλληνας.

Περιττὸν ἥθελεν εἰσθαι νὰ σημειώσωμεν κατὰ πλάτος τ' ἀποτελέσματα τοῦ ἥδη περιγραφέντος ἐκτεταμένου συστήματος γενικῆς καταδύναστείας καὶ μερικῶν προνομίων. Αγρηστος ἡτον ἡ ἐνάρετος βιομηχανία: δι εὔκολωτερος δὲ τρόπος τοῦ νὰ κάμη τις τὴν τύχην του, ἀκόμη καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον, ἡτον ἡ πολιτικὴ ῥάδιουργία. Ό πλούτος τῆς Ἑλλάδος ταχέως ἔξεχλινε, καὶ δι πληθυσμὸς αὐτῆς τὰ μέγιστα ἡλαττώθη. Ἐκ τῶν γρόνων αὐτῶν τοῦ Αὐγούστου, πολλαὶ τῶν πλουσιωτάτων τῆς Ἑλλάδος πόλεων ἦσαν ἐτοιμόρροποι, τινὲς τῶν εὐφοριωτάτων χωρῶν ἥρημαμέναι, καὶ ἡ ἀνεξάντλητος πηγὴ τοῦ πλούτου, ἣν ὑπέθετον οἱ Ῥωμαῖοι ὅτι ἥθελον εὑρεῖν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἤρχισε νὰ ἐκλείπῃ.

[Νορβεγοὶ στρατιῶται, καὶ Λαπονοὶ χωρικοί, καταβαίνοντες τὰ ὄρη.]